СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯГОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 14. Джерзі Сиі, Н. Дж., вівторок, 19-го січня,

VOL. XLV. No. 14. Jersey City, N. J., Tuesday, January 19, 1937. THREE CENTS

АВТОМОБІЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ РОЗБИЛАСЬ

ФЛИНТ (Мішіґен). — Конференція представників страйкуючих робітників і представників Ґенеральної Моторової Корпорації, що мала відбутися в понеділок на основі примиря, заключеного за посередництвом ґубернатора Мерфія, не відбулась.

Страйкуючі робітники, що заняли фабрики, відмовилися їх покидати, як це вони мали зробити перед конференцією, бо, мовляв, Ґенеральна Моторова Корпорація хоче допустити до голосу в конференції делеґатів орґанізації „Флинт Алайенс", котра зі становища страйкуючих робітників є страйколомною орґанізацією. Орґанізація страйкуючих робітників називає це становище автомобільного підприємства зірванням угоди, а Ґенеральна Моторова Корпорація вважає становище робітників причиною до відмови відбувати конференцію.

Ґубернатор стейту Мішіґен, Мерфі, почав наново заходи довести до нової угоди. Він відкликався до секретарки праці, Перкинс, щоб вона помогла йому посередничити між страйкарами й підприємцями.

Речники Ґенеральної Моторової Корпорації заявляють, що вони все будуть говорити з такими ґрупами, з якими їм захочеться.

МАНДРІВКА ФАРМЕРІВ З СУХИХ ОКОЛИЦЬ.

ВАШИНҐТОН. — Урядове бюро переселення стверджує, що велике число фармерів покидає околиці, що минулими роками були навіщені посухою.

За обчисленнями уряду, з обидвох Дакот вимандрувало досі 150,000 фармерських родин. Ці „іміґранти" стали тягаром стейтів на побережжі Тихого океану й північно-західних стейтів.

ЗАВОРУШЕННЯ В ТЮРМІ.

ҐВЕЛФ (Онтаріо, Канада). — У вязниці „Онтаріо Реформаторі" прийшло в неділю до поважних заворушень арештантів. У заворушеннях узяли участь кількасот осіб.

Заворушення почалося підчас обіду, коли вязні не хотіли їсти поданих страв. Вязні кілька годин держали вязницю в своїх руках, відбиваючися проти злучених сил вязничних сторожів і міської та провінціональної поліції. Ранено кільканацять осіб з обох боків. Кількадесять вязнів утекли підчас бійки. Вязні підпалили теж вязничний будинок.

Остаточно урядові вдалося присмирити вязнів.

МУРИНИ НАРІКАЮТЬ НА ВТРАТУ РОБОТИ.

НЮ ЙОРК. — Ріжні муринські орґанізації нарікають на те, що муринів стали тут викидати, відколи поліція арештувала мурина Мейджора Ґріна за вбивство білої жінки, пані Мері Ґарієти Кейс.

Кажуть мурини, що до неділі викинено з робіт у місті 400 муринів.

РАДА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЖЕ ПОМАГАЄ.

ВАШИНҐТОН. — Федеральне бюро „Сошел Секюриті Борд" подає, що від лютого 1936-го року, коли воно дістало фонди на свою роботу, воно вже дало підмогу 1,478,000 осіб.

Помагало воно незабезпеченим дітям і сліпим. Видатки цього бюра в січні обчисляють на 25 мілїонів долярів.

ЗАПОВІДАЮТЬ ВЕЛИКИЙ КРАВЕЦЬКИЙ СТРАЙК.

ФІЛЯДЕЛФІЯ. — Юнія жіночих кравців постановила викликати загальний страйк цих робітників у Філядельфії. Кажуть, що на страйк вийдуть робітники коло 150 кравецьких фабрик і робітень та що число страйкарів досягне 8,000 осіб.

НЕДУГА РОСТИНИ ГРОЗИТЬ ЗНИЩЕННЯМ ПРОМИСЛУ.

БОҐОТА (Коломбія, Південна Америка. — Цілому цукровому промислові краю грозить руїна, бо на цукровій трощі краю кинулася недуга „мозаїка".

Назва недуги походить від грибка, що, кинувшися на ростину, витворює на ній плями, через які поверхня трощі виглядає, наче укрита мозаїкою. (Мозаїкою називається складання образу з ріжнобарвних кусочків скла, металю, дерева, тощо). Досі на неї не придумано ще ніякого ліку. Одинокий спосіб боротьби проти неї це виплекання цукрової трощі, яка на цю недугу не западає, але такої трощі ще не виплекано.

СМЕРТЬ ВІД ҐАЗУ.

ПАЧОҐ (Лонґ Айленд). — 29-літня жінка, Маріонова Робинсон, згинула тут від світляного ґазу, коли вона заснула, поставивши на ґазову кухню підогріти молоко для своєї дитини. Молоко збігло й загасило ґаз, а цей, виходячи далі з відкритого курка, задушив жінку. Її чоловік і дитина, що спали в другій комнаті, осталися живі.

ЗДАВСЯ ПІДОЗРІЛИЙ ЗА ВИКРАДЕННЯ ВБИТОГО ХЛОПЦЯ.

До одної поліційної стації в Такомі, Вашинґтон, увійшов Фред Орин Гейнз, 14-літній бувший вязень, котрого поліція згадувала між людьми, яких вона підозріває за викрадення й убивство 10-літнього Чарлза Метсона. Гейнз добровільно віддався поліції й заперечив, буцімто він має щонебудь до діла з тим злочином.

Для боротьби проти викрадування осіб пропонують тепер у ріжних стейтових леґіслятурах преріжні закони. В леґіслятурі стейту Месечусетс внесено проєкт закону, що забороняє виплачувати викрадачам людей викупи.

ТРАҐЕДІЯ МОЛОДІ.

В Радомі кинувся під поїзд під козеницьким мостом Ян Мечислав Копчинський. Устійнили, що самогубець не мав з чого жити по скінченню ґімназії й не мав засобів на університетські студії. Поїзд жахливо його змасакрував.

ВІЗ ШТАБИ ЗОЛОТА.

На митній станиці у Ферней задержано самохід, яким їхали два мешканці Ліону. При них знайшли сховані штаби золота з печаткою французького банку вартости 2,700,000 фр. Подорожніх, що хотіли продати ті штаби в Женеві, арештували, а золото і самохід сконфіскували.

НЕСЛУШНО ОБВИНУВАЧЕНІ.

У Варшаві покінчився процес батька й двох синів Ґардецьких, обвинувачених за підпал дому Роможовських. Ґардецьких засудили були на 8, 4 і 2 роки, хоч вони до вини не призналися. Присуджену кару вони відсиділи. В червні м. р. ксьондз Сларський зізнав перед прокуратором, що один з головних свідків обвинувачення признався підчас сповіди на смертному ліжку, що всупереч правді обтяжив Ґардецьких. Справу відновили й Ґардецьких увільнили.

ЧИСТКА НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.

Літературний орґан „Дер Дойче Шріфтштелер" звертає увагу на занечищуваня німецької розговірної мови жидівськими словами, як нпр. Плейте. Автор домагається, щоб такі слова викинути з німецької мови. Той сам орґан стверджує, що в теперішній Німеччині, згідно з вимогами національної гордости щезає давне стилістичне закінчення листів нпр.: „В надії на швидку відповідь пишуся з найбільшою пошаною, готовий до прислуги" і т. д. Тепер вживають короткої формули: „Гайль Гітлер" або „з німецьким привітом".

ЯПОНСЬКІ КОЛЬОНІЇ В БРАЗИЛІЇ.

Паранський уряд згодився на оснування японської кольонії в місцевости Десвію Рібас під Понта Ґросса. На визначені там терени має незабаром прийти 200 японських родин, що дістануть по чотири наділи 20 гектарів завбільшки.

ЛІКАР ТВЕРДИТЬ, ЩО БЕЗРОБІТНІ НА ДОПОМОЗІ ПЕРЕЇДАЮТЬСЯ.

Медичне Стовариншення у Вінніпеґу тайком вислало одного зі своїх членів до допомогових кухонь у Вінніпеґу з дорученням, щоб він добре дослідив відносини у згаданих міських кухнях. Лікар цілий тиждень харчувався у допомогових кухнях і уважно приглядався всьому, що було гідне уваги. Після того він предложив комітітові допомоги безженних безробітних своє звідомлення. В тім звідомленню лікар написав, що безробітні одержують харчі у допомогових кухнях два рази дено. Вони споживають більше, ніж пересічний працюючий робітник. Далі лікар твердить, що безробітні дуже часто зїдають по 3 порції їжі. Майже з правила кожний безробітний бере дві порції. Крім того безробітні ховають іще до кишені третю порцію. Лікар твердить, що він знає працюючих людей, які їдять менше поживи й у гіршій якості, ніж ті, що на допомозі.

Щодо якости поживи, то лікар твердить, що вона „подиву гідна". Притім він вичислив страви, які дістають безробітні у запомоговій кухні.

При кінці свого звіту лікар каже, що харчі допомогової кухні зовсім деморалізують безробітних, які зживаються з думкою, що без праці можна жити, і то не зле. Лікаря дуже здивувало, що управа міста Вінніпеґу купує для допомогових кухонь велику скількість ярини, і то саме тоді, коли у Вінніпеґу безробітні дармують і порожні міські парцелі лежать без ужитку...

Джан Квін, посадник міста Вінніпеґу назвав звідомлення лікаря смішним.

Справою харчів також поінтересувалася вінніпеґська „Фрі Прес", яка довідалась від одного чоловіка на допомозі, що звіт лікаря відповідає дійсності.

„Безробітний, який давав інформації репортерові „Фрі Прес", твердив, що по лісових таборах, „екстра ґенґах" і т. д. дають куди гіршу поживу, ніж у вінніпеґських кухнях для безробітних.

Стоварищення безробітних остро запротестувало проти повищого звідомлення лікаря.

ЗАМІСЦЬ КАМІНЧИКІВ ДО ЗАПАЛЬНИЧОК — ЗЕРНА РИЖУ.

Ізаак Полляк спроваджував селянам камінчики до запальничок, які не були камінчиками, а тільки пофарбованими на темно зеренцями рижу. За обман Поллика засудили в суді в Станиславові на 6 місяців вязниці.

ДИРЕКТОР З ФАЛЬШИВИМИ ДИПЛЬОМАМИ.

На становище директора різні в Ґдині покликали по конкурсі інж. Ґуриняка. Інжинір зложив у конкурсі опис свого життя й документи, які вирішили, що його покликали на згадане становище. Тепер виявилося, що всі свідоцтва, дипльом і опис життя були сфальшовані. Фальшивого інжиніра арештували. Він сфальшував також м. і. дипльом інжиніра.

МУСЯТЬ ПЛАТИТИ 2-ПРОЦЕНТОВИЙ ПОДАТОК.

Домініяльні урядовці на території Манітоби не хотіли платити провінціонального податку від своєї плати, що її одержують зі скарбниці домінії. В тій справі відбувсь у Вінніпеґу суд, який покінчився присудом проти домініяльних урядовців. Вони внесли апель до найвищого суду Канади й там його також програли. Після того зробили відклик до Приві Кавнсил у Лондоні. На днях до Вінніпеґу наспіло повідомлення, що вони і там програли справу. Після того всього домініяльні урядовці будуть зневолені заплатити провінції Манітобі всі залеглі податки в сумі $200,000.

ВИСТРІЛ У СУДІ.

Суддя Кован у Торонті (Канада), урядник суду й десятки приявних осіб зжахнулися, коли по судовій салі рознісся гук вистрілу з револьвера. Вистріл упав з руки прокуратора Малона. Присутні почали в перестрасі кругом оглядатися, чи не покотиться хтось ранений або й убитий. Показалося, що прокуратор Малон, не хотячи, потягнув за курок револьвера, що через неувагу якогось поліцая був наладований. Сталося це при переслуханню якогось чоловіка з приводу обвинувачення за посідання револьвера.

ЗАВЯЗАЛИ ОГРАБЛЕНОГО В МІШОК.

На завідателя Моряцького Клюбу в Торонті (Канада), Ґонтріпа, напали бандити і тяжко побитого завязали в мішок та кинули у пивницю біля печі. Потім ограбили клюб на 125 дол. Ґонтріп прийшов до памяти по кількох годинах, присунувся до рури печі, до якої почав бити ногами, чим збудив жінку нагорі, а ця прикликала поліцію.

СПРОНЕВІРИВ 300 ТИСЯЧ ЗЛ.

Перед окружним судом у Луцьку розпочався процес проти колишнього гіпотечного писаря в Луцьку, Гната Прусакевича, якому акт обвинувачення закидує великі грошені зловживання. Впродовж шістьох літ він спроневірив 300 тисяч зл. на шкоду державного скарбу та приватних осіб.

ГАЛАБУРДИ В КОСТЕЛІ.

На ювилейному зїзді „Звйонзку Научицельства Польскего" в Свенцянах ухвалили кілька резолюцій проти католицьких видавниць. На другий день префект ґімназії кс. Ґрамс виголосив у костелі проповідь проти тих, що виступали явно проти католицького костела. Скрита на хорах боївка з 5 осіб перерывала проповідникові проповідь криками „Преч!" Президія зїзду скликала нову нараду. На салі падали оклики під адресою кс. Ґрамса. Кричали також: „Геть з Римом!" Приявні підчас проповіди батьки учеників свенцянських шкіл, числом 32 особи, виписали до міністерства освіти і віроісповідань у Варшаві меморіял проти поведінки вчителів у костелі, а директор ґімназії припинив в урядуванню кс. префекта Ґрамса.

БОЛЬШЕВИКИ ПОКАЗУЮТЬ ПРАВДИВЕ ОБЛИЧЧЯ

МОСКВА. — Совєтська влада через свого комісара закордонних справ, Літвінова, подала до відома заінтересованим державам, що Совєти не погоджуються з пропозицією, щоб заперестати висилати якунебудь поміч еспанському лівому урядові. Такий підхід до справи Совєти пояснюють тим, що деякі держави помагають ґен. Франкові; супроти цього, колиб Совєти перестали помагати лівим, то це значно погіршилоб ситуацію останніх.

ПОЛЬЩА БОЇТЬСЯ КОМУНІСТИЧНОГО ПЕРЕВОРОТУ.

ВАРШАВА. — Польська влада, занепокоєна зростом комуністичної аґітації, розпочала горячкові заходи, щоб комунізм у Польщі спинити. Вслід за тим польська поліція перевела в 120 помешканнях ревізії й арештувала 96 комуністичних аґітаторів.

ПОРОЗУМІННЯ МІЖ НАЦІСТАМИ Й КАТОЛИКАМИ.

РИМ. — Не звертаючи уваги на свою тяжку слабість, папа приняв на авдієнції трьох німецьких кардиналів і двох єпископів, які донесли йому, що напруження між гітлерівською партією і католиками в Німеччині облекшилось і між тими двома сторонами прийшло до порозуміння. Рівночасно німецькі католики видали до своїх вірних у Німеччині пастирського листа, в якому теж повідомляють про порозуміння.

ПОМЕР ҐЕНЕРАЛ АЛМАЗОВ.

ЛУЦЬК (Волинь). — дня 15 грудня 1936 року помер у Луцьку, на Волині, ґенерал української армії, Олекса Алмазов. Покійний був одним з тих, що присвятили себе Україні беззастережно. Хоч виховувався в московських військових школах, то проте був надиханий думкою про боротьбу за волю України. Прийшов 1917 рік і мрії молодого офіцира сповнилися. Народилась українська армія і він відразу став у її ряди. Будучи старшиною фахівцем, зазнав він багато прикрощів від ріжних неуків військового діла і ріжних самозванних отаманів, що їж винесла на верх хвиля революції. А всеж до останніх днів він не покинув свого становища і разом з недобитками української армії пішов на злиденне життя еміґранта. Ґенерал Олекса Алмазов твердо вірив, що хоч справа програна перший раз, то напевно її виграємо вдруге.

ІСТОРІЯ ЛЕҐІОНУ УКРАЇНСЬКИХ СТРІЛЬЦІВ.

ЛЬВІВ. — Видавнича кооператива „Червона Калина" поклала собі за мету видати документи, історію й усякі інші публікації, звязані з визвольними боями за українську державу. Досі вона видала цілу низку споминів і оповідань, звязаних з тими часами, а по десятьох роках вона видала історію визвольної боротьби в моноґрафіях. Як перший випуск підготовляючої серії цеї історії вийшла книжка про історію леґіону „Українських Січових Стрільців", що її написав Осип Думін, при редакційній співучасти д-ра Гнатевича, д-ра Сімовича, Л. Лепкого і В. Огоновського. Автор пильно дбав, щоб у своїй історії про Січових Стрільців видобути якнайбільше світлих, позитивних моментів, які доказувалиб життєвість українського народу, запоруку його кращої будучности та розбуджувалиб у нас пошану до себе самих. Очевидно, старається він це осягнути, не викривлюючи в нічому правдивого історичного змісту.

КОНКУРЕНЦІЯ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ.

ЛЬВІВ. — Між українськими приватними власниками ріжних торговельних і промислових підприємств виринають деколи непорозуміння з огляду на конкуренцію. Супроти цього непорозуміння українські власники приватних підприємств видали таку заяву: „Наші взаємини з кооперацією стараємось оформлювати не з точки еґоїстично-приватницьких, але з точки національних інтересів. У нашому світогляді нема ніяких теорій про два світи, кооперативний і приватницький, які нібито мусять себе взаїмно поборювати та з собою конкурувати. Навпаки, обєднані в „Групі Промисловців" приватні підприємці вважають, що приватництво і кооперація повинні згідно прямувати до найкращого розвитку української національної економіки, зокрема до реальної та інтензивної розбудови рідного нам промислу".

ЗНАЮТЬ, ЩО НУЖДА, АЛЕ НІЧИМ НЕ ПОМАГАЮТЬ.

ВАРШАВА. — Варшавський часопис „Час" помістив статтю Здзіслава Моравського, в якій описується нужду в Галичині. Автор стверджує, що Галичина є найбіднішим краєм, хоч має всі обєктивні дані, щоб відограти ролю найбагатшого краю. Галичина має високі і гарні гори Карпати, які можуть притягнути туристів, головно чужинців. Туристика моглаб стати копальнею золота для місцевого населення, але серед нинішніх обставин вона не може розвинутися, бо нема ні відповідних пансіонів, ні готелів, а найголовніше, нема добрих доріг. Галичина має також багато добрих покладів: потасові соли, нафтову ропу, земні ґази і ліси. Проте в Галичині безпросвітня нужда.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

АВТОМОБІЛЬНИЙ СТРАЙК

Страйк робітників великого автомобільного підприємства „Ґенеральна Моторова Корпорація", що з дня на день переходить через все нові крізи, є суспільним явищем, замітним з ріжних оглядів.

Викликала його юнія „Юнайтид Автомобіл Воркерс оф Америка", що стоїть у звязку з „Комітетом для Промислової Орґанізації", що, як звісно, стоїть проти орґанізування робітників у юнії за фахами, а за орґанізування їх за промислами. Отже цей страйк це перше велике зусилля цього комітету зорґанізувати всіх робітників автомобільного промислу в одну юнію. Проти такої орґанізації були би в першу міру підприємці, власники автомобільного підприємства, котрими в цьому випадку є Дю Понти й Морґани. Одначе проти такої орґанізації є теж і старі робітничі юнії, що зорґанізовані на основі фахів, а принаймні їх урядовці. Як довго є такі „фахові" робітничі юнії та як довго вони противляться орґанізуванню всіх робітників автомобільного промислу в одну робітничу юнію, так довго й підприємцям нема що так дуже побиватися проти повстання ще одної робітничої юнії, хоч вона стоїть за засаду промислової юнії, бо як довго нова орґанізація не захопить усіх робітників, між нею й старими юніями буде вестися боротьба, при якій підприємці можуть тільки скористати.

Страйк цікавий неменше тим, що автомобільні робітники вжили в ньому цього способу ведення страйку, якого вони навчилися дуже недавно: давніше страйкуючі робітники не приходили на роботу й не пускали страйколомів до фабрики, тепер робітники заходять до фабрики, стають на свої місця, але не роблять. Цей спосіб показується багато кращим від старого й підприємці всіх зусиль уживають, щоб вибити робітникам з рук цю нову зброю.

Підприємці пускають пропаґанду, що, мовляв, робітники хочуть диктувати босам, як вони мають вести свій бизнес. Та це тільки пропаґанда, а на ділі страйкарі не мають на думці нічого такого революційного.

Їм іде про признання юнії та про поправу заплати. Фабриканти кажуть, що робітники заробляють пересічно $39.16 на тиждень або по 79.3 центів на годину. Ці цифри може й правдиві, але вони не подають цілого образу, бо закривають факт, що робітники не працюють по 52 тижні в році, але багато менше. Лиш одна третина робітників працювала цілий останній рік. І підприємці не можуть сказати, що вони не мають звідки заплатити підвишки. Підприємство мало тепер гарний рік і воно могло би й далі платити дивіденди від шерів (уділів) і підвищити робітникам заплату на 25 процентів. Теперішня заплата автомобільних робітників не досягає ще рівня пристойної заплати для робітничої родини.

РОЗЧАРОВАНИЙ ЖІД

Це Шарль Жід — донедавна завзятий прихильник советської Росії, людина, що робила большевикам забездурно чудову рекляму у французькій, а значить і світовій пресі. Ось ця людина нагло стала тепер ворогом комунізму. Яким способом? Через побут у Советах, себто таким способом, яким стають ворогами комунізму всі його прихильники, коли вони не є платними аґентами Комінтерну. Побачивши власними очима прекрасну „країну Рад", Шарль Жід написав книжку про неї: Retour de l'U.R.S.S.

І вона дійсно робить жахливе враження. Жід побачив там те, чого не бачать багато українців, навіть уроджених в Україні. Передовсім, як він висловлюється, „деперсоналізацію", люди стратили цілковито обличчя, стали як хлопці на шахівниці — однакові, так, що їх тяжко розпізнати. В мешканнях нічого особистого, окремого, все під одну міру: ті самі дрантиві меблі і — той самий неминучий портрет Сталіна на стіні.

Що дня „Правда" повчає советських горожан про те, **що** вони мають думати і **як** думати про ту чи іншу подію політичного економічного чи навіть культурного життя. І то до цього ступня, що коли ви говорите з москалем, то так, як би ви говорили з усіми ними: всі однаково відповідають, однаково думають, як приказано. Повний заник власної думки, повний заник всякої критики. Є, правда, советська „самокритика", якою большевики страшно хваляться, але вона полягає на тім, що досліджується, наскільки той чи інший учинок лежить у напрямку „ґенеральної лінії" партії (як її кожноразово інтерпретує Сталін). Критикувати ж саму „ґенеральну лінію" суворо забороняється; вона непомильна, вона понад усяку критику...

Живуть москалі в повній іґнорації того, що є в Европі чи в Америці. Скептично усміхаються, коли їм оповісти, що і в Парижі є підземна колія, і то краща від московської. Питаються, чи існують у Франції школи і чи в тих школах не бють учнів...

Рівність? Рівність проклямовано. Але з нею давно скінчено. Вже витворилася нова командуюча верства, нова „еліта". І ніде в світі не бачив Шарль Жід, щоби пануюча верства відносилася з такою погордою і легковаженням до „плебса", як у „країні советів"...

Чи ніхто проти того не протестує? Чому ні, бувають і протести, хоч чимраз менше. Але протестантів називають контрреволюціонерами (хоч у дійсності є вони революціонерами) і ставлять під стіну... В ніякій іншій країні, навіть у гітлерівській Німеччині (якої Шарль Жід є противником), нема, на його думку, такого духового рабства, нема такого терору над одиницею і її свобідною думкою, як у СССР. Одного разу на однім бенкеті товариш Жіда, Жеф Ляст, підносить тост за перемогу червоного фронту в Еспанії. Але це було, ще заки прийшло гасло з Москви виступити на користь того фронту, і ось треба було бачити ніяковість, яка запанувала при столі. Вони ще не знали, пише Жід, що про це думає уряд і тому не знали, на яку ступити: чи вільно виражати ентузіязм, чи ні?... Своеїж думки мати ніхто не смів.

І нарешті дрібна, але, на мою думку, найхарактеристичніша увага з цілої книжки: Жід, будучи на Кавказі в місцевості, в якій уродився Сталін, захотів на почті надати йому депешу, але вжив просто терміну „ви". Почтар відмовився приняти депешу, бо треба було додати якийсь епітет: „ґеніяльний вожд", „улюблений провідник" і т. п. І советські достойники, що були з Жідом, теж дорадили йому зробити це.

І[illegible] випадок цікавий на[illegible]ст[illegible], наскільки показує, що за азіятський характер носить большевизм! А з другої сторони, настільки, наскільки показує, як багато духа рабства, як мало якогоб то не було почуття незалежности є в тих наших (і не наших) земляків, які, не зважаючи на те все, є звеличниками большевизму... Людина дійсно свобідна, людина, що дійсно кладе вагу на свою духову незалежність, прокляне той режім, у якім, як пише Жід, так, як ніде, є похилені чола...

УКРАЇНСТВО ЙДЕ ДО ПОРАЗКИ

(Голос з Праги, надісланий до „Свободи").

„Чи війна неминуча? — Безсумнівно! Тільки безумці можуть це аперечувати". — А. Тардіє, бувший премієр мініcтрів Франції.

„Европа знаходиться на краю безодні й закривати це булоб злочином". — „Републік".

„Французький нарід ніколи не прощав тим, слабим і малодушним, що присипляли його, коли наближалася буря. Франція хоче знати правду".— полковник Ля Рок.

Коли нині переглядаєш світову пресу, то з того залишається одне певне враження: все йде до війни. Окремі часописи нині вже більше пишуть про те, які вигляди мають у війні ті або інші країни й де війна пічнеться, а не про те, чи війна буде.

Що означають ці всі писання для нас, українців? Вони означають щось надзвичайно важливе, а саме, що наближається момент, коли українське питання, справа української державности, в тій чи іншій формі, може стати цілком реально на порядок денний.

Якжеж готуємся до того моменту, ми, українці?

Що відповісти на це питання? Передовсім треба відповісти правду, а правда ця є така:

Українці зовсім до цього моменту не готуються.

Чи справдіж це так? Таж українські часописи так багато пишуть про майбутні події і про те, які вони важливі для української справи. Таж українські політики таксамо дуже часто про це згадують.

— Так, пишуть і згадують, але нічогісінько в цій справі конкретного не роблять.

Така є дійсність. Правда, нам можуть заперечити: якже, мовляв, а отже там і там сидять наші „чинники", які кажуть, що вони дбають про це. — Так, у деяких ґеографічних точках сидять ґрупки людей, яким подобається чи належиться робити „таємниче лице" й говорити, що вони щось „знають" або про щось „дбають". Не виключаємо, що деякі дрібні „потуги" в цім напрямку й мають місце, але поважної роботи, звичайно, не робиться.

— Отже українство безперечно йде до **чергової і то величезної поразки,** до такої поразки, після якої позбудеться й тих придбань, що має нині.

— Як же так? — таж ми маємо свідомий і патріотичний народ, екзальтовану молодь? Таж усе це при першій можливости кинеться у бій за визволення України?!

— Так, але шкода того народу й тої молоді, бо все це скінчиться лише новими Крутами й новими Базарами. Тільки десятки разів більшими.

На підставі чого ми це говоримо? — На підставі обсервації сучасного українського політичного життя.

Бувають в окремої людини певні моменти, коли вона, під впливом тих чи інших причин, ґратить здібність добре мислити, орієнтуватися в обставинах. Ще частіш бувають такі моменти у цілих народів чи держав. Такі періоди називаються „крізою", „прострацією", затемненням", „безголовям".

І ось мусимо признати, що українство власне тепер, **у найневідповідніший момент,** переживає цей період. Які ознаки цього?

— Подивіться хочаб на поведінку українських партій у Галичині. Що вони роблять? Вони, ось уже скоро два роки, без перерви ведуть між собою найзавзятішу боротьбу на ґрунті тільки одного питання: галицько-польських відносин та поведінки окремих ґруп та осіб у тому питанню. Погоджуємося, що питання це поважне. Алеж фактом є, що воно застелило й цілковито відсунуло з поля зору галицьких партій усі інші питання українського життя, особливо ті, що не звязані найтісніше з Галичиною. А в тому й питання майбутнього военного конфлікту в Европі. Ми запитуємо: чи справа ця варта найповнішого обдумання та обговорення? Безперечно! Але фактом є, що галицькі політичні й громадські чинники, через сварки та непорозуміння, **ще ні разу не зійшлися,** щоб з приводу цього кардинального питання не кажу повзяти рішення, а хочби обмінятись думками.

Але не хочу обвинувачувати одні галицькі партії. Таксамо з приводу цього питання не пробробили жадної поважної роботи й наддніпрянські політичні чинники, хоч вони, здавалось би, в першу чергу мусілиб цим занятись.

Чому не пробробили? Багато про це требаб говорити: факт той, що не пробробили. Не зробили й не роблять цієї роботи також наші військові. Чому? Причин багато, а факт один: роботи нема.

Якіж наслідки цього? А ті, що **українство на сьогодня не має жадного пляну щодо майбутніх подій.** І через те, що воно не має пляну, його чекає **неминуча поразка.** Навіть при тій умові, колиб загальні обставини склались для нас найбільш приятливо.

Так стоїть сьогодня справа.

Не хочемо нікого залякувати. Не маємо охоти й потреби когось обвинувачувати. Хотілиб на всі 100 відсотків помилятися.

Але обєктивно справа стоїть ясно: **йдемо до поразки.**

* * *

Так робиться історія. Вона робиться дуже просто, як кожне людське діло, бо роблять історію люди. І коли українство після своєї нової поразки буде сидіти на руїнах, то знайдуться історики й сучасники, котрі розкопають, з чого почалося. Будуть писати, що почалось із сварки. А в тій сварці лідер X не розумів, що можна сваритись за нормалізацію, але одночасно говорити про міжнародню ситуацію. А лідер Y взагалі ні про що не хотів говорити. А люди дивились і чекали, що з цього вийде. А поки чекали, — надійшли події. А в тих подіях пізно було щось думати, — все змішалось, всі загинули — і прийшла нова велика руїна України...

* * *

Безперечно на Україну суне „нова" історія. Доля нам дарує щастя й муку бути знову її сучасниками й учасниками.

І тут перед світовим українством стають нові величезні завдання. Величезні й високо відповідальні.

І **перше** з тих завдань: а) зясувати ситуацію, б) зрозуміти її, в) укласти відповідно до неї свій, український, плян чи пляни.

Кажуть, що Франція перед світовою війною мала 17 плянів війни. Скільки їх маємо ми?

Зясувати ситуацію. Це — значить — не думати, що ось **я** все бачу, **я** все знаю. Це значить — надзвичайно тонко проаналізвати всі фактори й моменти сучасної міжнародньої ситуації. Це значить — скликати і взагалі притягнути до праці всіх наших людей, що десятками літ сидять у певних країнах і слідкують за їх життям.

Зрозуміти ситуацію — це значить — розуміти, що військовий буджет советського Союзу виносить нині чотирнацять міліярдів рублів. Що німецькі фабрики зброї працюють нині день і ніч. Що Франція і т. д. Але, з другого боку, — мати на увазі, що підчас світової війни Україна стала „потрібна" лише під кінець війни, а нині її будуть шукати з самого початку. Звичайно, при певних умовах. Бо „хто переговорюватиме з нацією, яка не в силі упорядкувати своїх власних справ?" (Полк. Ля-Рок).

Друге наше сьогоднішне завдання — памятати, що **„час працює проти нас",** себто, що ми мусимо працювати надзвичайно швидко, бо всі інші працюють дуже швидко.

І, нарешті, третє завдання — признати, що в українських справах теж мусить існувати **відповідальність.** Надходить військовий час. Приходить військове темпо. Мусять запанувати військові звичаї. Люди нормальні й доброї волі мусять негайно зійтись і договоритись, що й як треба робити. Колиж хтось і далі хоче хитрувати, затягати й саботувати, то таким треба сказати коротко і ясно: — **геть!** Бо у всіх інших країнах у такий час з подібними елементами є одна розмова: коротка й рішуча...

В. Приходько.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

(104)

Володько жене далі. Йому боляче, соромно, тісно. Хотілосяб знищити себе, або принаймні порядно назнущатися над собою. Згадав Бога і викрикнув у голос: Боже! Поможи мені!

Чорне небо, куди спрямований його вигук, бризнуло в гаряче обличчя жменю води. По дашку його кашкета біжать струмки. Стікають на вилиці, на ніс, на бороду і скапують вниз. Біжить далі. У Ляшовому займиську зупинився знову. Це тут якраз місце, де темними ночами переходить людей страшний бувший власник займиська вішальник Ляш. Он купа осик, куди гепнув колись „снаряд". Вирив яму, вирвав осички, зібгав їх, створив із них хащавину, На тому місці поросла глуха кропива і кінський щавій. А в хащавині гарний притулок для ранених звірів. Володько скористав зі звірячого пристановиська. Забув Ляша. Найбільший страх його — він сам. І колиб міг, лишив би себе і втік би. Він підліз під кущі і присів.

Тут зовсім гарно. По листі шелест дощу, але краплі його не доходять сюди. У темноті вище ледь помітні косаті старі берези. Кілька дубів і кленів стоять осторонь. У траві розмокають дозріваючі суниці. Десь над самою головою прокинувся й лунко задзвенів соловейко-нічняк.

І хіба гріх у таку ніч трошки збожеволіти, стати на грань добра і зла і десь далеко, далеко від стороннього ока крапля по краплі пити трунок великого келиха життя. І хай ллються тоді чисті юначі сльози, хай кільчиться й зростає перше бажання зірвати квітку щастя, що завжди росте тільки на місцях недосяжних.

На другий день Володько в школі. Він блідий і похмурий. На його чолі, на очах сліди якоїсь особливої пожежі. Галабурда хоче з ним розмовляти. Ні. Володько не бажає ніяких розмов. Ось висидить години, здасть останній іспит, в якому закони Бойля й Маріота на хвильку повздержать інші закони. А після піде собі. За тиждень він все одно покине все...

Галабурда натякнув на Наталку. Вона ніби згадувала Володька. Розуміється. Прошу вас... Вона не буде згадувати такого виняткового ідіотства. Щож тоді згадувати.

Ідучи до дому, Володько наскочив ще на одну дурість. Так. Наперекір усьому. Він таки напише їй листа. Хай принаймні знає.

А може ні? Сміх, кпини? — Хай. Хай сміється. Хай кпиться, — скільки їй хочеться. Все одно. Сяде й напише. От тільки як? Читав, бувало, романи, дивувався, що герої такі безпорадні у зовсім простих справах. А тут і не роман. Тут життя, саме оголене і саме правдиве. Все ясне, як те сонце, як небо. Кожний предмет у твоїх очах і ти можеш дивитись на нього, як хочеш. Ніхто не сміє перешкодити тобі.

Алеж ні. Кожний предмет у твоїх очах це лиш обстанова сцени, а ти, приятелю дорогий, актор, яким керує незнаний тобі режисер. Він хоче, щоби ти писав листа. Добре. Сідай і пиши. Хай це сміх, радість, сльози, розпука. Сцена твоя — страшна сцена і цілий світ у міліонах сердець хай несе тони твоеі великої ґами переживань у вічність. Пиши! Наказую!... Я твій режисер.

Хібаж Володько може ставити опір наказові вищої волі? Ні. Він сідає, бере перо, дивиться на його кінчик і зовсім свідомий, що з того кінчика може сплинути його щастя чи його ганьба. Але що в дійсності — як може він знати?...

Кохана Наталю! Цей заголовок і навіть великий знак оклику запозичив він у якомусь романі. Так мабуть треба. Раз люблять, раз хочуть щось сказати — треба перш за все кохати. І на це є деякі слова, що з роду в рід передаються, вічно свіжі і вічно недоторкані.

„Вибачте, що так Вам пишу. Дуже добре знаю, що, прочитавши вже перші ці слова, Ви вибухнете Вашим відомим сміхом. Але я рішився на все. Смійтесь, лайтесь, розповіджте всім, який я дурний хлопчисько. Мені все одно. Раз я полюбив, я мушу сказати: люблю вас! Мушу, дорога насмішнице, бо любов моя ані Вам, ані нікому, нікому на нашій планеті незнана. Вона так велика і так кришталько чиста, що про неї можна говорити навіть у храмі, у святая-святих, куди мають право вступу тільки вибрані. Мені хочеться написати Вам про кожний відрух моеї думки...

„Я боюся кінчати речення крапкою, бо мені здається, що безліч дуже цікавого і, можливо, найважнішого я Вам не сказав.

„Мені хотілосяб сказати Вам, як я страждав як на моїх очах тлів кожний нерв моеї істоти. Мені хотілосяб оповісти Вам про кілька радісних хвилин, коли Ви разом з сонцем, з цвітом яблуні, з метеликом і сміхом своїм вкладали у мене мою муку. Я десь вичитав, що кожна листина, кожна билинка, кожна пташка і все живе любить, бо так треба і не смійтесь, коли скажу: найбільше щастя — щастя любити.

„У мене, Наталю, болить голова. Час від часу я кладу на чоло свою ліву долоню, бо вона надзвичайно холодна. Пальці рук моїх також холодні, хоча вуха, щоки і особливо місця на вилицях і попід очами — палають.

„Бачу, бачу... Ви іронічно зложили Ваші уста і підняли брови. Хай. Все одно буду казати. Все буду казати. Пригадуєте, як поводив я себе тоді на вечорі? Чого питати. Певно пригадуєте. Що путнє, забувається, але хиби, помилки, людські слабі місця, коли вони спотикаються, завжди і довго памятається. Їх підхоплюють, розвозять, передають з уст в уста як бозна які скарби... Найближчі люди, що часом звуть себе навіть друзями, з якоюсь особливою насолодою підкреслять ваші хиби, бо це проносить їм вдоволення. Люди люблять ваші хиби, бо це приносить їм вдоволення. Люди люблять у своїх ближніх бачити більше тінну сторону, як соняшну. Дивно. Ні?

(Дальше буде).

Добра проба.

Мати: — Як прийде пан Кропальчук, то ти Марійцю, заспівай щось!

Батько: — Так, доню, вистав його кохання на пробу!

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

о. О. М. — Коли вислали через згадану канцелярію, то хай оголошують ті, що відповідають за пересилку. Виж хіба добре знаєте, які посилки оголошуємо. Є заведена щодо цього система і її держимося, бо вона є корисна для загальної справи, а теж і для часопису.

о. М. О. — Просимо при запитах подавати точно число часопису і наголовок статті чи новинки, щоб не тратити часу на шукання. Зробіть це і тим разом.

Й. С., Балтімор, Мд. — Не виплатиться те все вияснювати, бо користи з цього ніякої.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

І ЦЕ УКРАЇНСЬКЕ, І ТО УКРАЇНСЬКЕ.

Приїхав недавно до Америки якийсь „польсько-словянський хор" та почав обїздити Америку зо своїми співацькими продукціями. Як говорять заповідаючі ґазетні новинки, що походять видно теж від нього, хор має співати пісні ріжних словянських та несловянських народів.

Напеперед заповідає українську пісню. Потім „російську церковну мельодію, твір Бортнянського".

Звісно, Бортнянський був українцем з роду. Звісно всім, але цим, що голосять себе знавцями пісень та хочуть інших учити любити пісні, не звісно.

ЩЕ НЕ УКРАЇНЦІ?

В анґлійських ґазетах були подані зприводу закінчення року звіти канадійської іміґрації.

Писала одна ґазета: „Між іміґрантами до Канади було 1,087 осіб словянського роду, а саме: 73 „рутініенс", 243 словаків, 157 поляків і 122 хорватів".

Отже, не зважаючи на силу українців у Канаді, канадійський уряд все ще називає українців „рутенами".

ЯК ПОСТУПАЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ФІЛЬМИ.

До анґлійськоі ґазети „Обзервер", що виходить у Лондоні, подав один посол одну ілюстрацію до того, як у Росії поступає скоро фільмова індустрія.

Дописувач наводить московську ґазету, що виходить анґлійською мовою, на доказ, що на продукцію української фільми „Раз літом" уряд постановив видати 600,000 рублів, видав уже 500,000, але за півтретя року зробив лиш одну двацяту частину фільми.

У Росії на тему цеї фільми вже склали preріжні анекдоти. Одна з них називає фільму „раз літом на півпята року".

І ТАК КРИТИКУЮТЬ.

Відомий американський музичний критик Оливн Давнс почав оноді свою критику опери „Казки Гофмана", виставленої в Метрополитен Опера в Ню Йорку, з такого речення:

„Вистава . . . була з одного боку одною із справді вимовних продукцій сезону, але з другого боку була пародією опери й під деякими оглядами триюмфом банальности, нездарности й кепського смаку".

Цю критику помістив „Ню Йорк Таймс", одна з найбільших нюйорських щоденних ґазет, не боячися, що їй закинуть нищення опери, як це закинулиб-читачі, якби були менше вироблені.

У ЧОМУ ХИБА.

Олин Давнс доказує, чому саме він уважає виконання опери під деякими оглядами триюмфом нездарности й злого смаку.

Він пише про слабий спів одної співачки та про кепське віддання нею своєї ролі. Одначе, каже він, не велика вина тут співачки, а вина злого виставлення опери; вина в тому, що дали грати ролю людині, яка для цеї ролі не надається (в анґлійській мові на це є одно слово: miscasting).

Отже до доброго виведення штуки треба віддати ролю до виконання людині, що до виконання цеї ролі надається. Не можна віддавати живу ролю повільній людині, ні ролю молодої дівчини старшій жінці, ні ролю циркового линвоскока грубасові, що вагою рівняється носорогові.

ТЯЖКО СВАРИТИСЯ ЗА СМАК.

В Америці почали недавно ставити фільму з життя славного голяндського маляра Рембранда.

Про цю фільму пише анґлійський критик С. А. Леджун у лондонській ґазеті „Обзервер": „Я маю особисте переконання, що „Рембранд" . . . є одна з найкращих фільм, яку колинебудь створено тут чи денебудь інде в світі; одначе я теж готов признати, що це може бути просто питанням смаку".

Себто, Леджун признається, що „Рембранд" може бути дла нього найкраща фільма в світі, але для інших такою вона може не бути. Він скромно признає, що й у справах фільми часто не те красне, що красне, а те красне, що кому подобається.

КРІМ ДОБРОЇ ШТУКИ ЩЕ ЧОГСЬ ТРЕБА.

Каже далі Леджун:

„Я припускаю, що не всякому подобається „Рембранд" . . . Ця фільма спирається на припущення, то кожна людина з маси цікавиться ґеніяльною людиною. Можливо, що це припущення не правдиве".

Як маси справді не цікавляться ґеніяльними людьми, то й „Рембранд" не знайде загального оплеску. До доброї штуки треба ще й доброї публики.

ХТО КОМУ ГЕРОЄМ?

Цікаво, чи важне те, чи цікавляться маси ґенієм.

На конґресі Виховного Інституту Шотляндії, що відбувся на Різдво в Единборо, порушувано подібне питання. Одна з головних бесідниць на цьому конґресі говорила:

„Кого прославляють ті ученики, що виходять нині з наших шкіл? Чи добродіїв людства? Чи піонірів на самотних постах? Ні. Ці люди сидять на задніх місцях, а на перших місцях (у поважанню нинішньої молоді) сидять боксери, професійні грачі в копаний мяч та зірки фільмової штуки".

Цими словами бесідниця доказувала моральний занепад нинішньої молоді. Чи мала вона слушність? Чи справді вважати мордотлука героєм це признака морального занепаду? Дехто вважає це за доказ твердости характеру.

МИ КОЗАЧИЙ СЛАВНИЙ РІД!

Ми, козачий славний рід,
Вирушаймо всі вперід
Проти клятих ворогів,
Що нас гноблять від віків.
Час найвищий та пора,
Скинуть з себе нам ярма,
Що згинають нам карки.
Час вставати. Гей, брати!
Під прапор єдиний всі,
Як великі так малі,
Ввесь український наш рід,
Вирушати час вперід!

Микола Горішний.

ЙОРДАН-ВОДОХРЕЩІ

Свято Богоявлення перетикане народніми звичаями й віруваннями. Вони наґадують потрохи Різдво й Новий Рік і займають видне місце у зимовому народньому календарі, як складовина старинної „Коляди", що її святкували наші поганські ще предки з нагоди повороту Сонця до весни. Звичаї ці, де вагу має вода, яка лікує та скріпляє (поганська частина вірувань) та проганяє злого духа (християнська частина вірувань) — розділена на два дні, Щедрий Вечір і Йордан, і в такому порядку ми їх тут переглянемо.

*

Щедрий Вечір — інша назва: „Голодна Кутя" (Наддніпрянщина), „Бабин вечір" (Закарпаття) — зазначують окремі звичаї із самого ранку.

На Лемківщині, недалеко Ясла, ходять хлопці ще дуже раненько гуртками, співаючи в сінях або надворі, перед дверима, майже те саме, що й на Різдво. За це їм дають овес (більш-менш літру), хліб або сушеню, а вони дають господареві лісковий прут, до двох метрів завдовжки, та бажають дочекати щасливого другого року. Цей прут має певно якесь обрядове значіння, але нарід уже його забув. Господар або кидає його десь у хаті, або робить із нього малі хрестики та прибиває їх на стінах у хаті. Таких колядників не дуже шанують, бо часом відправляють ні з чим, а то й роблять собі з ними жарти: наберуть, напр., у посудину води, присиплюють зверху вівсом і виливають у мішок до „Коляди". У новосанчівському повіті малі колядники дістають іще 2—3 повісма прядива.

Гуцули роблять досвіта воскові хрестики, кидають їх у воду й миються у тій воді. Потім приліплюють їх у хаті по одному на середині кожної стіни, пятий ліплять на сволоку, потім по одному наліплюють кожній худобині на правий ріг, та ще на всіх дверях, які худоба переступає.

На Наддніпрянщині варять іще звечора впередодень кутю з узваром і вранці на „Голодну Кутю" ставлять горшки з нею на покутті в солому, яка там лежить іще від „Багатої Куті" (від Свят-Вечора). і накривають кутю — хлібом, а узвар — книшем. Декуди роблять хрестики з соломи й застромлюють — один ув узвар, а другий — у кутю. Рівночасно саджають дітей на покутті, таксамо як під Різдво, кажуть їм квокати та тяхнуть їх то за вуха, то за чуба, щоб велися вухаті та чубаті кури.

Скрізь нарід постить до святої води. Цим постом дівчата випощують собі долю Чому не їдять інші, не відомо, бо церковного припису на це нема.

Водосвяття на Щедрий Вечір відбувається все в церкві або недалеко від неї. Туди йде один із кожної хати, а на Наддніпрянщині йшла по воду бувало й ціла родина. На Гуцульщині йдуть по воду звичайно дівчата із збанками або коновочками; на воду кидають малий хрестик із воску та йдуть на „відорщі" (=водохрещі). Де є братства при церкві, там кожне приносить звичайно на водохрещі свої „трійці", ті трійці запалюють, і їх потім священик занурює у воду. Гуцули думають, що вже цим вода посвячена. Свячену воду пють трохи коло церкви, а решту несуть додому.

Декуди миють свяченою водою зараз обличчя, щоби було свіже, румяне (Теребовельщина). На східньому Поділлі кладуть у воду калину або червоні коралі й аж тоді нею миються (пов. Старокостянтинів). В околицях Канева на Київщині після водосвяття деякі молодші купаються в ополонці (для здоровля), а потім стріляють у повітря, звіщаючи тим світові „очищення від гріхів". На Переяславщині вірять, що „як на Водохрещі риба табунами в ріці ходить, то на рої добре буде". Під Харковом вірять, що на Водохрещі є така хвилина, коли вся вода в річці та по криницях перемінюється у вино*).

По водосвятті гуцули запалюють губку із трійці, що стояла коло „хрестінниці". Дома ґаздиня виносить хліб із хати, а ґазда обходить з ним та з запаленою губкою тричі довкола хати, потім увіходить до хати й тою губкою підкурює всіх від потилиці довкола голови, „аби си ані хати, ані его не чіпало нічого, аби не мав ніякого переполоху".

Свяченою водою господар кропить хату, тік, стайні і всі будинки, щоб „нечистий" утік, та несе при цьому під пахою один (Теребовельщина) або два (Зборівщина) буханці житнього хліба, щоб „хліб родився". Рештою води розроблюють тісто й мажуть ним хрестики над усіма дверми в хаті та на цілім обійсті, щоб „лихе" не мало приступу. Коли мажуть хрестики й по стінах, то їх потім білити не вільно, доки не прийде по Йордані священик із свяченою водою до хати (Теребовельщина). Із останків тіста, що ними мазали хрестики, роблять декуди паляннички й дають їх коровам до першого пійла після отелення (Яворівщина). Хрестики з тіста залишаються на стінах до Стрітення. Тоді їх зішкрябують у платинку й ховають на лік, а те місце, де був хрестик, замазують (Городенщина). На Волині вірять, що свяченою на Щедрий Вечір водою можна в пасіці розвести бджоли. Таксамо і в Жовківщині кроплять пасіку тільки водою із Щедрого Вечора.

Вода свячена на Щедрий Вечір, є „найтвердша", має найбільшу силу. Її уживають у ріжних недугах, проти „вроків", головно в дітей, а також дають пити тим, що вмирають. Тимто часто її переховують у пляшці над ліжком аж до другого Щедрого Вечора. Там вона висить, бо як поставити пляшку деінде, то діти „друльнт" (трутять) та зібють (Борщівщина).

*

Як уже покроплять усе свяченою водою, як пороблять скрізь хрестики з тіста, тоді лагодяться до вечері. І тут є ріжні звичаї. Ось, н. пр. на Лемківщині роблять тоді „бобальки" (локшину з пшеничної муки) дуже великі, завбільшки грубого пальця, щоб „пшениця мала грубе колосся".

На Холмщині (Грубешівщина), коли ґаздиня місить тісто на вареники, біжить, не обтираючи рук, до саду й обвязує дерева соломою, приповідуючи: „Аби-сь на той рік родила яблука (чи грушки) такі добрі та мякі, як це тісто".

На Вороніжчині кутю варять у новому горщину й накривають новою покришкою, узвар варять в одному горщику кілька років, і більше нічого в нім не варять цілий рік**).

У Городенщині, коли паляниця вже готова, закушують нею свячену воду ще до вечері. Але, вкусивши раз у хаті, йдуть далі їсти вже надвір; тепер, мовляв, можна вже й надворі їсти, а цього не вільно було від Святого Вечора до Щедрого, щоб „не було неврожаю".

Сама вечеря, хоч її називають „Голодною Кутею", буває досить багата. І так, у Дрогобиччині варили колись 12 страв, на памятку 12 апостолів. Страви були звичайно такі: кутя, біб з олієм, вареники з маку, вареники з картоплі, голубці з вівсяних круп, пересмажених із цибулею, картоплі з пересмаженим олієм, киселиця з вівсяної муки з бобом, гриби з олієм і з цибулею, борщ, сушеня та капуста. (Тепер цей спис страв напевно сильно скоротився). Таксамо у Городенщині мусіло давніше 12 страв бути, бо, мовляв, „хто менше зїсть, той не дочекає других свят". На Волині (Рівенщина) на „Голодну Кутю" їдять: борщ із рибою, вареники з капустою й ягодами, млинці, печену рибу, кутю з медом, цукром і маком, деколи з олієм (!) та варені й сухі грушки й яблука. На Вороніжчині варили ще менше: капусту, квасолю, узвар та кутю з пшениці, ячменю або гречки.

При цьому памятають і про душі померлих. Гуцулка кладе з кожної страви трохи в мищину на вікно, „щоби си душі накормили тай памньитали сьвет вечір водохресний". А в бойків, у Дрогобиччині, залишають кожної страви потрошки на столі „для душечки-покутниці".

По вечері ходять до кумів і сусідів так, як на Свят-Вечір, забавляються, колядують та співають. Молодші ходять щедрувати. На Лемківщині називають їх „щедраками" й дають їм у мішок трохи вівса, а за це дістають від щедраків галузки горіха. Де таку галузку покласти, там кертиця не буде рити. Також бють нею худобу, яка здується, або корову, щоби „була вчас тільна".

Парубки роблять по вечері соломяні хрестики і втикають їх у вікна, по одному в кожну шибу. Декуди, н. пр., в околиці Угнова, такі хрестики виказують велику ріжноманітність у формах.. Такі самі соломяні хрестики кладе ґаздиня на непрані мітки пряжі, бо як посвятити воду, то „нечистий" вийшов із неї й чіпляється всього, що нечисте та брудне. Тимто кожна ґаздиня старається все чисто того дня попрати, але як не встигне, то для забезпеки кладе на шматтяхрестик (Покуття). На Жовківщині колись давніше не смів на Щедрий Вечір сирий півторак (=півтора ліктя, себто 30 пасем по 24 нитки) висіти де в хаті або в коморі, бо зараз у нього „дідько сховавсяб, як кроплять водою". А як де випадково залишився, то його кропили торічньою свяченою водою та ще прикладали камінцем.

На Холмщині бере ґазда по вечері хліб із хрестом зверху, — його звуть пирогом, — йде до стайні до худоби й каже: „Хто йде? — „Бог!" — „Що несе?" — „Пиріг". Після того входить до середини, благословить худобу, ломить його й дає їсти.

На Підгірї ґаздиня суче собі по вечері йорданську свічку, яку світить на другий день у церкві на всеночнім і на річці підчас водохрещів. Коли ґазда вернеться з водохрещів додому, запалює ту свічку, всі домашні, від ґаздині аж до найменшої дитини, крім слуг та жонатих синів чи відданих дочок, клякають перед столом напроти образів. Ґазда йде від жінки аж до найменшої дитини, підпалює їм волосся на голові з чотирох боків, найперше над чолом, опісля над правим вухом, над лівим і ззаду і каже: „Аби сі на тебе так зле не навертало, як на тім вогни твоє волосє запалало" (Рибник, пов. Дробобич).

Йордан. У той день, кажуть на Покутті, небо „перед днинов" (досвіта) відчиняється, тимто, як дівка йде по воду, бере в коновку колач і так начерпає води; тоді, як щаслива, може побачити відчинене небо.

Жінки в Городенщині досвіта на Йордан розкладають ватру-вогонь, беруться ворожити, котре збіжжя вдасться: кладуть на припічку пральник, а на нього непогаслі вуглики й називають при кожному якесь збіжжя; котрий вуглик зовсім спопеліє, те збіжжя добре вдасться, котрий лише трохи, то це буде середнє, а котрий зовсім не покриється попелом, то таке збіжжя зовсім не вдасться.

І тепер постять аж до водосвяття, яке відбується звичайно вже на річці, а як річки нема, то на криниці. Там загоді ставлять хрест, вирубаний з льоду, та обставляють його сосниною. На рамени хреста ставлять часом лямпки з оливою (Городенщина), часом хрест розмальовують фарбами (Рівенщина), а то й між мальовані червоні та сині прикраси наліплюють золоті слова (Донщина). Коли хотять іще що „на вихвалку" зробити, то виробляють іще лямпади й хрестики з головами.

Збанки на свячену воду вбирають на Покутті коралями, скляним намистом (пацьорками), сороківцями та віночками з барвінку. Той барвінок потім ховають, і як вівця крутиться, причіпляють їй його до вуха; таксамо ним підкурюють корову, як заслабне. Подібно прикрашують збанки й у Дрогобиччині.

Підчас водосвяття господарі держать звичайно запалені „трійці" в руках, і тоді дуже вважають, щоб котра не погасла. бо це ворожить нещастя. Буває, що нераз тоді понад людьми закрутить вітром: то утікає „нечистий" з води, як священик занурить хрест, але його скоро сили опускають, і тоді він мусить зараз на дворі „помякнути", мусить попустити мороз.

Коли вода освячена, всі хапаються, щоб чим дуж її дістати. Хто має бджоли, той поспішає, щоб нею їх покропити, тоді не будуть рої втікати (Волинь). У Галичині вірять загально, що хто скоріш до хати прибіжить, той у літі скорший буде готовий із роботою в полі.

Із смерічок, якими обставлена ополонка, люди ламають галузки, бо, мовляв, коли з Йордану наламати галуззя й ним підкурити, то зуби не будуть боліти (Жовківщина).

В часі водосвяття гуцульські рибалки держать під льодом на палиці кусник сітки й як священик почне освячувати воду, кажуть нишком: „Рибу ловлю!" Таким риболкам буде цілий рік щастя.

Коли після водосвяття священик вертається до церкви, гуцульські відданиці стають гуртом біля дверей і чіпаються за фелон, бо „яка борше ухопитси фелона, тота борше си віддаст".

Свяченої води стараються набрати у збанок разом із камінцями, „бо від того будуть великі головки в капусті та такі тверді, як каміння" (Гуцульщина). У Богородчанщині кладуть ці камінці потім між снопи в стодолі й у обороги, щоб миші не робили шкоди.

Старші люди змивають собі свяченою водою голову, щоб не боліла, а візники стараються зараз, як порозходяться люди, напоїти в річці коней чи худобу, щоб здорова була (Покуття, Лемківщина).

Декуди ґазда кропить нею ще раз обійстя разом із найстаршим сином, а ґаздиня вливає її потім до бочки з капустою, „аби була така чиста, як та вода Христа" (Дрогобиччина).

Із засвіченими „трійцями" ґазди вертаються з ріки до хати й над столом роблять на сволоку три хрестики димом із свічок, щоб „злий дух не увійшов до хати"***).

Тепер сідають обідати. У гуцулів бере ґаздиня колач зі стола й розламує його з ґаздою, кажучи: „На шьисте!" Кому припаде більше колача, то буде мати в році більше щастя. По обіді роблять хрестики з дерева і прибивають їх на воротах. Після того на Наддніпрящині хлопці з одної половини села зводять бій із хлопцями з другої половини села; котра сторона виграє, до тої належить „ордань" — хрест витесаний з льоду. А ввечір, коли хто стріне вовка в лісі, то каже: „Де ти був тоді, як Христос на Йордані хрестився?" (Переяславщина).

Після Йордану цілий тиждень не перуть на річці, доки свячена вода не зійде. На Покутті кажуть, що девять днів від Водохрещів сидить над рікою потопельник, таке щось біле, завбільшки хлопа. Тимто тоді бояться прати, а як потім перша жінка почне прати, тоді потопельник може вже сховатись у воду. На Наддніпрящині є вже таке повіря, що той тиждень чорти сидять дуже глибоко у воді й можуть вилізти звідтіль, тільки учепившись за білизну. У Теребовельщині девять днів не прядуть увечір, а тільки досвідками, бо це, мовляв, завжди святий вечір.

У найближчих днях по Йордані ходить священик із дяком і з кропилом (часом сам дяк із хлопцем) — і цим кінчиться рокове свято Водохрещі. — („Життя і Знання").

*) Оповідають навіть, що раз якийсь купець їхав на Йордан із ярмарку й заїхав у річку напоїти коней. Дивиться, аж тут вино, не вода! Тоді сам напився й набрав трохи в бочілку та поїхав. За якийсь час хотів знову напитись, але вино перемінилося вже знов у воду.

**) Там не дають дітям їсти нічого до свяченої води, поки зірка зійде, а то „скотина шкутильгати буде".

***) На Лівобережжі беруть в одну руку пиріг або паляницю, у другу свячену крейду, і що напишуть одного хреста на стіні, на вікнах чи на дверях, то вкусять пирога й кажуть: раз писну, раз кусну". Скільки хрестиків напишуть, стільки разів і вкусять.

Я. Пастернак.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

о. М. К. — Ми мали в руках це число „Сондей Мірор". Це сензація американського репортера. Ніяка серіозна людина в це не повірить. Тому і годі нам про це писати. Та щиро дякуємо за надісланий витинок. Бо не все попадає нам у руки. Тому добре, коли надсилається до редакції все те, що подибується в американській пресі про Україну, а зокрема в тій пресі, що виходить поза Ню Йорком.

Р. Д., Рочестер, Н. Й. — Нічого такого не маємо під рукою. В давніх річниках „Свободи" є повно матеріялу. Є і вірші. Одинока рада на те така. щоб у громадах переховувати річники „Свободи". А вже кожний учитель чи громадський діяч повинен обовязково переховувати числа, видавані з нагоди ріжних національних свят, що Ви і самі знаєте.

Мати: — А що, Ромчику, чи ти дав сестричці щось із того яблука, яке я дала тобі?

Синок: — Дав, мамо. Найліпшу частину.

Мати: — А що?

Синок: — Я дав їй зернятка! Коли вона їх посадить, то їй виростуть дерева, що зародять багато-багато яблук!

Добра память.

Жінка: Пригадуєш собі, Степане, тому пятнацять літ брали ми шлюб підчас найбільших морозів.

Чоловік: О так, ще нині мене морозить, як подумаю про це!

Над раном у нічному льокалі сидять гості при одному столику. Нараз один із них каже до вейтера:

— Вейтер! замкніть двері, бо мені зимно в ноги!

— Хай пан не гніваються, та це не від дверей. Пан вложили ноги до ведерця з ледом! — каже вейтер.

СОРОКЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО ТОВАРИСТВА „РОДИНА" У ВІДНІ.

В неділю, дня 13. грудня 1936 р., відбулось у Відні ювилейне свято для пошанування 40-літнього існування нашого тутешнього робітничого Товариства „Родина". Воно почалося в церкві св. Варвари врочистим посвяченням пропамятної таблиці, жертвованої товариством з приводу свята його ювилею. Таблиця — зі старинною іконою Божої Матери у візантійськім стилю — виконана тутешнім майстром п. Іваном Ковальчуком та золотником п. Недбалем. Вона має напис „Робітниче Товариство „Родина", 1896—1936". Після того в 19. год. вечором відправив український парох у Відні, о. д-р М. Горникевич, панахиду за померлих членів товариства, а ввечері відбулися ширші товариські сходини в льокалю товариства при Постгассе 15.

Відкрив сходини святочною промовою голова „Родини", п. **Володимир Мацілинський,** під якого проводом „Родина" вже від 1926 р., і якому годиться признати, що за ввесь час свойого головування він намагався оберігати „Родину" від — на віденськім ґрунті завжди актуальних! — большевицьких впливів, що загрожували „Родині" ще від самих початків її існування, тоді в формі москвофільських затій. П. Мацілинський привітав у першу чергу присутніх на святі гостей, — зокремаж делеґатів поодиноких окремих українських товариств у Відні — після чого накреслив коротко історію товариства від його заснування до нині. Як уже зазначено, це історія боротьби за національний характер товариства. Боротьби, якої одна вершина в епоху червоного режіму у Відні, а друга в помітнім ще й нині змаганню з наступами большевицьких аґентів. Та треба сказати, що особливо нині „Родина" сконсолідована трівко на національнім ґрунті та вірна союзниця рідної церкви.

По промовіж п. Мацілинського, принятої рясними оплесками присутніх, він відчитав деякі з наспівших на свято привітів, з яких годиться згадати особливо гарний і обширний привіт від о. пралата Л. Куницького та від п. ґенерала В. Курмановича з Бадену, а далі привіти від поодиноких товариств. Опісляж говорили, як дальші промовці, голова „Українського Клюбу", п. гофрат Тарнавський, голова Акад. „Січи" п. Лопатинський, та д-р М. Залізняк. Між почесними гостями був між іншими п. отаман Клюн з дружиною.

Так улаштовуючи сорокліт[ні] труди давніх і теперішні[х] членів Тов. „Родина", треб[а] побажати, щоб воно як до[сі] так і на будуче, стояло на сто[-] рожі національних інтересів [у-] країнського робітництва у Ві[д-] ні, і не лиш признавалося [до] Українства, але й ішло з ус[ім] зрозумінням і з усією жер[т-] венністю з духом теперішн[ьої] хвилі в життю народу.

І це ось і головно це мусит[ь] провід „Родини" мати завжд[и] на оці!

Д-р Остап Грицай.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮ[ЗУ]

ПІТСБУРГ, ПА. Тов. Рогатинщи[ни] від. 396, повідомляє своїх місцев[их] і позамісцевих членів, що збори ві[д-] будуться 24. січня, в годині 6-тій вечір. Просимо всіх членів прийти [на] ті збори, бо маємо важні справи [по-] лагодити, а особливо є непорозу[мін-] ня мі жсекретарем і касієром, [які] члени мають полагодити. Буде ви[бір] делеґата на конвенцію У. Н. Сою[зу]. Напоминаємо тих членів, котрі д[ол-] гують 3 місяці і більше, щоб пр[ий-] шли на збори і заплатили свій до[вг,] бо інакше будуть суспендовані. [Так] рішено на річних зборах і уряд [му-] сить це виконати. — Іван Кле[...]няк, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Бр. св. О. [Ми-]колая, від. 5, повідомляє своїх [мі-]сцевих і позамісцевих членів і [чле-]ниць, що місячні збори відбудут[ься] в суботу, 23. січня, в годині 7 ввечір, в гали У. Д. Клюбу, 2[...] Стейнвей ул. Відділовий уряд вз[иває] своїх членів і членниць прийти на [ви-]ще згадані збори, бо є важні сп[ра-]ви до рішення, які відноситься [до] кождого члена. Уряд і контр[оля] здадуть справоздання за 1936 рік. [На] тих зборах буде вебір делеґата [на] XIX конвенцію. Уряд на 1937 [рік] вибрано такий: І. Ситор, предс.; [...] Мартин, заст.; П. Барнич, секр. [фін.] і рек.; М. Беля, заст.; А. Климиш[ин,] кас.; М. Заровеній, заст.; І. Кубр[...] С. Кривень, В. Черватюк, контр. [ко-]місія; М. Борух, І. Підгірний, ко[...] хорих; Т. Гладкей, М. Ґалан, р[...] порядчики; В. Стариновський, [...] Пешняк, хорунжі; І. Сидор, Гр. [...]силик, похоронні директори. Про[си-]мо всіх тих українців, котрі ще [не] є членами, щоб вписали себе і с[вої] діти до У. Н. Союзу. — І. Си[дор,] предс.; А. Климишин, кас.; П. Б[ар-]нич, секр.

ДУРГАМВІЛ, Н. Й. Тов. Рільн[...] від. 188, повідомляє своїх членів, [що] місячні збори відбудуться в неді[лю] 24. січня, в годині 2-гій пополу[дні]. Просимо всіх членів прийти на о[зна-]чений час, бо є важна справа [до] полагодження. На тих зборах б[уде] вибір делеґата на конвенцію, ко[тра] відбудеться в травні ц. р. — Тео[дор] Харітон, секр.

БРІДЖПОРТ, КОНН. Тов. У[...] Січ, від. 59, повідомляє своїх чле[нів] і членниць, що на річних зборах [ви-]брано такий уряд на 1937 рік: М[и-]хайло Галькевич, предс.; Григ[...] Монюк, заст.; Іван Глива, се[кр.;] Леонтій Бих, заст.; Мартин Шим[...]ськей, кас.; Бихайло Бойко, за[ст.;] Дмитро Постоловський, Йосиф [...]луський, Іван Глива, тростісі; [Ан-]дрій Бек, Петро Слівінський, Вас[иль] Кузів, контр. комісія; Іван Шев[...] Михайло Бойко, огл. хорих. Зб[ори] будуть відбуватись в другу суб[оту] в місяцю, в 7-мій годині ввечір. [—] М. Галькевич, предс.; М. Шим[...]ський, кас.; Ів. Глива, секр.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(95)



Розглянувши добре, що ділялося на коридорі, Олд Таймер скоро вернувся назад до кімнати і горячково заговорив до дівчини: „Скоро, ходім, тепер, або ніколи". Схопивши її за руку, він потягнув її за собою на коридор. Тихенько вони ступали по коридорі, спиняючись нервово при кожнім підозрілім галасі. Далі і далі вони йшли в напрямі виходу.

На кінці коридора були двері. Олд Таймер на хвилю здержався: ану як це не вихід на двір, тільки двері до якоїсь іншої кімнати, в якій можуть бути люди-леопарди? — думав він собі. Поволі він відхилив двері і з радістю побачив, що вони вели на веранду. В кількох секундах вони опинилися на дворі. Тепер їх ціллю було дістатися до берега ріки.

Свіжий колодний вітер освіжив їх та додав свіжої охоти поборювати трудноші. На їх превелике щастя над берегом ріки вони побачили човен. Олд Таймер всадив Калі Бвану до човна і сам за нею вскочив. Але човен був призначений тільки для одного чоловіка. Коли вони обоє сіли в нього, він занурився майже по самі краї.

Небезпека була велика, що найменший вихил виведе човен з рівноваги і вони затопляться в ріці та стануть кормом для крокодилів. Якби Олд Таймер був знав, що їм на поміч поспішає Тарзан зі своїми воїнами, він правдоподімно був би рішився ждати, ніж наражати цю гарну дівчину на таку небезпеку. Чого то він був би не зробив, щоб її врятувати!